

67-72-142/2
17.09.2021

У спеціалізовану вчену раду
Д 35.052.19
Національного університету
«Львівська політехніка»

79013, м. Львів,
вул. С. Бандери, 12

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**кандидата юридичних наук, доцента Єсімова Сергія Сергійовича на
дисертаційне дослідження Ледвій Олени Іванівни**

**«Правові та організаційні засади запобігання правопорушенням у
сфері страхування в Україні», подане на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне
право і процес; фінансове право; інформаційне право**

На основі ознайомлення з дисертацією та працями, опублікованими за темою відповідно до Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, окреслені ступінь актуальності обраної теми, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, визначених у дисертації, їх новизна та достовірність, повнота викладу в опублікованих працях, а також зроблено висновок про відповідність встановленим вимогам дисертаційної роботи Ледвій О. І.

Ступінь актуальності обраної теми.

Динамічний розвиток відносин, що виникають у сфері страхування, обумовлює необхідність надійної правової охорони від порушень. Провідна роль в цьому належить адміністративній відповідальності, покликаний властивими засобами забезпечити дотримання норм законодавства, що регулюють сферу страхування. Реформаторські перетворення в системі органів адміністративної юрисдикції як істотного компонента механізму реалізації

адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері страхування спричинили низку проблем, пов'язаних із здійсненням юрисдикційної діяльності. Водночас необхідно зазначити, що суттєві законодавчі зміни в досліджуваній сфері та правова природа складів порушень законодавства, що регулює страхову діяльність у контексті євроінтеграційних процесів не привернули увагу дослідників, що обумовлює актуальність теми обраної Ледвій О. І.

Оскільки в умовах адаптації стандартів функціонування державних органів України до європейських, однією з ключових реформ виступає реформа економіки, її фінансових структур, науковий пошук у цій царині є надзвичайно вагомим, що є додатковим аргументом на користь актуальності, проведеного Ледвій О. І., дослідження.

Отже, викладене вище, засвідчує, що дисертація Ледвій О. І. є актуальною для сучасної правової науки та науки адміністративного і фінансового права.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційне дослідження Ледвій О. І. будується на комплексному, системному підході, характеризується відповідним рівнем наукових узагальнень. Здобувач використала численні наукові праці фахівців з адміністративного права, фінансового права, загальної теорії держави і права, теорії управління та конституційного права та інших галузевих правових наук, а також низки інших галузей знань. Високий ступінь наукової обґрунтованості і достовірності результатів дослідження забезпечено, крім цього, використанням комплексу методів наукового пізнання. З-поміж них світоглядні (філософські), загальнонаукові методи, методи соціології, правознавства, а також спеціальні методологічні підходи до аналізу правових та організаційних засад запобігання правопорушенням у сфері страхування в Україні.

Відповідно до мети та завдань дослідження в дисертаційній роботі

використані загальнонаукові та спеціально-наукові методи, за допомогою яких розкрито об'єкт і предмет дослідження.

Використання логіко-семантичного методу сприяло поглибленню понятійного апарату, визначенню наукової основи формування уявлення про правові та організаційні засади запобігання правопорушенням у сфері страхування в Україні, формуванню теоретико-методологічних підходів до дослідження питання правових та організаційних засад запобігання правопорушенням у сфері страхування, встановлення соціально-економічного значення страхування в сучасних умовах трансформації суспільства, визначення місця і функцій органів виконавчої влади у системі запобігання правопорушень у сфері страхування (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.3, 2.5).

За допомогою структурно-системного методу здійснено аналіз об'єкта дослідження та визначено причини вчинення правопорушень у сфері страхування (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, Розділ 3), порівняльно-правовий метод сприяв узагальненню наукових поглядів на зміст та сутність страхової діяльності як об'єкта адміністративно-правового регулювання (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3, Розділ 3).

Формально-юридичний метод використано при дослідженні змісту правових норм, що виступають основою страхової діяльності. Структурно-логічний метод використовувався для вироблення рекомендацій та визначення напрямів удосконалення правового регулювання щодо запобігання правопорушень у сфері страхування (підрозділи 1.3, Розділи 2, 3).

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Зміст дисертації загалом характеризується достатньо високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем правових та організаційних засад

запобігання правопорушенням у сфері страхування в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає, насамперед у тому, що дисертація є однією з перших системних досліджень правових та організаційних засад запобігання правопорушенням у сфері страхування в Україні.

На особливу увагу заслуговують такі положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що викладені в цій дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість:

– страхову діяльність розглянуто як професійну комерційну діяльність з формування, розподілу та використання коштів страхових фондів з метою захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб при настанні страхових випадків. Вказано, що таку діяльність здійснюють спеціалізовані комерційні юридичні особи (діяльність страхових посередників - агентів, брокерів та інших фахівців на страховому ринку має допоміжний характер, тому до страхової діяльності не відноситься). Ця діяльність підлягає правовому регулюванню, як і будь-яка інша підприємницька діяльність, при цьому правова природа такого регулювання в більшості випадків адміністративна;

– визначено соціально-економічне значення страхування в сучасних умовах трансформації суспільства. Обґрунтовано, що порушення страхового законодавства є суспільно небезпечними, шкідливими для суспільства і держави загалом. Зазначено, що більше 60% страхового ринку припадає на частку п'ятдесяти великих страхових компаній. При цьому порушення ними однієї або декількох вимог до фінансової стійкості може вплинути на стійкість всієї страхової системи України. Порушення, допущені страховою організацією при розробці та затвердженні стандартних правил страхування, також спричинять за собою заподіяння шкоди інтересам всіх клієнтів конкретного страховика;

– удосконалено визначення сутності обов'язкового соціального страхування як частини державної системи соціального захисту населення, яка є системою створюваних державою правових, економічних та організаційних

заходів, спрямованих на компенсацію або мінімізацію наслідків зміни матеріального і (або) соціального становища працюючих громадян, а у випадках, передбачених законодавством України, інших категорій громадян внаслідок визнання їх безробітними, трудового каліцтва або професійного захворювання, інвалідності, хвороби, травми, вагітності та пологів, втрати годувальника, а також настання старості, необхідності отримання медичної допомоги, санаторно-курортного лікування і настання інших установлених законодавством України соціальних страхових ризиків, що підлягають обов'язковому соціальному страхуванню;

– удосконалено правові засади регулювання ліцензування страхової діяльності. визначено важелі, за допомогою яких здійснюється регулювання державою страхової діяльності, а саме: встановлення умов допуску на страховий ринок організацій, які збираються надавати послуги зі страхування (отримання ліцензії); визначення фінансових нормативів для страховиків; закріплення принципів інвестування коштів страхових фондів; здійснення адміністративного нагляду за діяльністю страховиків; встановлення відповідальності за порушення законодавства про страхову діяльність.

Досить логічно автор зауважує, що держава регулює страхову діяльність, самостійно, виступаючи учасником страхових відносин або як страховик, або як страхувальник. Безпосередня участь держави в страховій діяльності може і стимулювати ринок приватних страхових послуг, і обмежувати його, затримувати його розвиток. Йдеться не про законодавче регулювання, а про прямий вплив держави на зазначений сектор економіки за допомогою державного підприємництва через створення державних страхових компаній, що займають певні ніші страхового бізнесу, а також через введення обов'язкового державного страхування - пенсійного, медичного, соціального. Державні страхові фонди забезпечують мінімальні стандарти захищеності, але очевидно, що вони не в змозі повністю задовольнити фінансові потреби населення в разі настання страхових ризиків. Проте українське суспільство в масі своїй ще не усвідомило, що мінімум державного страхування повинен

доповнюватися добровільним приватним страхуванням. Розуміння цього відразу позитивно позначиться на добробуті і рівні життя населення, а також на якості страхових послуг.

Аргументовано дисертант вказує, що державне страхування є частиною державної власності, орієнтованою на задоволення саме публічних інтересів всього суспільства, в той час як інші об'єкти власності використовуються в приватних інтересах. Саме тому, автор зауважує, що для суспільних відносин, які виникають у сфері державного страхування, характерні, насамперед, такі особливості: вони спрямовані на досягнення публічних інтересів і по своїй суті є управлінськими, тобто виникають у сфері державного управління.

Зроблено висновок про те, що структуру державного управління страховим сектором економіки можна розглядати в двох аспектах: 1) управління страхуванням за допомогою функціонування системи державного страхування, іншими словами, як частиною державного господарства; 2) управління страхуванням як сектором економіки, за допомогою нормативного регулювання страхової діяльності. Перший з названих аспектів – державне страхування – є на сучасному етапі абсолютно особливим механізмом реалізації державної політики, що має адміністративно-правовий характер.

Відповідно до чинного законодавства відрахування в страхові державні фонди (пенсійний, медичного та соціального страхування) отримали статус податкових платежів, з витікаючими з цього статусу контрольними повноваженнями компетентних органів і відповідальністю за несплату таких платежів. Державні страхові фонди є самостійною ланкою фінансової системи держави, самостійним об'єктом правового регулювання і включаються в державний сектор економіки.

Аргументовано дисертант вказує на те, що обов'язковим елементом реформування механізму адміністративно-правового регулювання в галузі страхування має стати посилення відповідальності страховиків. З огляду на це, автор висловлює тезу про необхідність розширення меж адміністративної відповідальності за порушення страхового законодавства шляхом внесення

доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині адміністративних правопорушень в галузі фінансів, податків і зборів, ринку цінних паперів.

Сформульовані в дослідженні теоретичні висновки і узагальнення розвивають і доповнюють положення адміністративного та фінансового права щодо правових та організаційних засад запобігання правопорушенням у сфері страхування в Україні з позиції новітнього праворозуміння, механізму правового регулювання та правозастосування.

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення і висновки.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено в 10 публікаціях, серед яких – п'ять статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, одна – у періодичному виданні іноземної держави (Польща), 4 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних заходах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у роботі висновки і пропозиції можуть бути використані у науково-дослідній сфері, правозастосовній діяльності та навчальному процесі, що підтверджено відповідними довідками, а саме у: *науково-дослідницькій сфері* – для подальшої розробки проблематики правових та організаційних засад запобігання правопорушенням у сфері страхування в Україні; *правозастосовній діяльності* – для удосконалення діяльності суб'єктів запобігання правопорушенням у сфері страхування в Україні та тлумачення і застосування відповідних положень законодавства цими суб'єктами при здійсненні вказаної роботи; *навчальному процесі* – положення та висновки дисертації можуть бути впроваджені в процес викладання дисциплін: «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність»,

«Адміністративний процес» (довідка Національного університету «Львівська політехніка» № 67-01-227 від 10.03.2021 р.).

Дискусійні положення дисертаційного дослідження та зауваження до нього. Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься певна кількість спірних, недостатньо обґрунтованих та узгоджених положень, які можуть стати підґрунтям для наукової дискусії та слугувати напрямами подальшої розробки цієї проблематики. Зокрема:

1. Характеристика визначення провини відрізняється в залежності від того, який суб'єкт – фізична або юридична особа притягується до відповідальності. Вина фізичної особи це психічне ставлення особи до вчиненого діяння та наслідків у формі умислу або необережності. Більшість адміністративних правопорушень в сфері страхування є вчиненими навмисно. Вчинення адміністративних правопорушень в сфері страхування з необережності зустрічається у правозастосовній діяльності досить рідко. На це варто було б акцентувати дисертанту при аналізі ознак адміністративних правопорушень у вказаній сфері.

2. У контексті досліджуваної проблематики варто зауважити, що адміністративне та фінансове право, будучи публічними галузями, реалізують публічно-правовий інтерес, зокрема завдання та функції держави в сфері страхування. У ході фінансово-правового регулювання обов'язково враховуються інтереси суспільства, спрямовані на забезпечення і охорону державних та громадських інтересів. З огляду на це, не було б зайвим, якщо б автор звернулась до аналізу категорії «публічний інтерес у сфері страхування».

3. Розглядаючи питання запобігання правопорушенням у сфері страхування доречно було б більше уваги приділити проблемі фінансової відповідальності, яка є формою покладання на правопорушників обов'язку відшкодувати певну суму грошових коштів або зазнати позбавлення майнового характеру на користь влади.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Висловлені зауваження не перешкоджають позитивному ставленню до виконаної Ледвій О.І. дослідницької роботи, а здійснений автором творчий пошук заслуговує на повагу і позитивну підтримку.

Рецензована дисертація вирішує конкретне науково-прикладне завдання, містить раніше не захищені положення, які є особистими напрацюваннями автора, мають наукову цінність і позитивне значення для подальшого розвитку питання правових та організаційних засад запобігання правопорушенням у сфері страхування в Україні, та загалом адміністративно-правової та фінансово-правової науки.

Наведене дозволяє визнати дисертацію «Правові та організаційні засади запобігання правопорушенням у сфері страхування в Україні» завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567.

Автор дисертації – Ледвій Олена Іванівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

професор кафедри адміністративно-правових

дисциплін юридичного факультету

Львівського державного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

С.С. Єсімов

